

نقش وسایل ارتباط جمعی در آگاهی و نگرش دانش آموزان در مورد بیماری ایدز

دکتر علی مجید پور^۱، دکتر شهرام حبیب زاده^۲، فیروز امانی^۳، فاطمه همتی^۴

^۱استاد گروه بیماری های عفونی دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ایران E-mail: Alimajidpour@yahoo.com

^۲استادیار عفونی ^۳مربی آمار زیستی ^۴دانشجوی پرستاری دانشگاه علوم پزشکی اردبیل

چکیده

زمینه و هدف: سندرم نقص ایمنی اکتسابی وارد دهه سوم ظهور خود شده و به یک بیماری پاندمیک و تهدید کننده تمام جمعیت دنیا مبدل گردیده است، به طوری که در سال ۲۰۰۵ این بیماری ۳/۱ میلیون نفر را به کام مرگ کشانده است. اپیدمیولوژی ایدز به دلیل عدم امکان درمان بیماران مبتلا و فقدان واکسن موثر، مشابه بیماری های غیر واگیر و رفتاری است. از آنجا که رفتار بهداشتی نتیجه نگرش درست و آگاهی عمیق است، بنابراین مطالعه مقدماتی بر روی دانش آموزان مقطع دبیرستان اردبیل برای بررسی منابع مورد استفاده آنان در کسب اطلاعات لازم از بیماری ایدز و بررسی آگاهی و نگرش نسبت به این بیماری انجام گرفت.

روش کار: این مطالعه توصیفی - مقطعی در ۸۰۰ نفر از دانش آموزان دختر و پسر مقطع دبیرستان شهرستان اردبیل در سال ۱۳۸۱ انجام شد. انتخاب نمونه ها تصادفی و به صورت خوشه ای در سطح دبیرستان های شهر اردبیل صورت گرفت. پرسش نامه ای حاوی چهار گروه سوال شامل اطلاعات دموگرافیک، منابع مورد استفاده در زمینه ایدز و میزان استفاده از هر یک از منابع، آگاهی و نگرش شرکت کنندگان در مورد بیماری ایدز تنظیم و پس از ارزشیابی اعتبار، توسط پرسشگران در مدرسه توزیع شد. در نهایت اطلاعات به دست آمده توسط نرم افزار آماری SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته ها: از ۸۰۰ دانش آموز ۳۷۸ نفر (۴۷/۲٪) دختر و بقیه پسر بودند. از نظر منابع آموزشی دانش آموزان در مورد ایدز ذکر کردند که در ۸۴/۵٪ از تلویزیون، ۵۱/۴٪ از روزنامه و مجلات، ۴۹/۶٪ از جزوه و کتاب و ۳۰/۶٪ از رادیو استفاده کرده اند. ۸۹٪ دختران در مقایسه با ۶۷٪ پسران از تلویزیون استفاده می کردند که این تفاوت از نظر آماری معنی دار بود ($p < 0.001$). کارکنان بهداشتی با ۱۷/۷٪، معلمان با ۱۰/۲٪، دوستان با ۹/۵٪، روحانیون با ۸/۶٪، اعضای خانواده با ۸٪، بستگان ۵/۶٪ و مجموعه ای از روش های فوق توأم با سایر منابع ۴۱/۳٪ منابع اطلاعاتی دانش آموزان در مورد ایدز را به خود اختصاص می دادند. تنها ۴۶/۳٪ دانش آموزان نگرش درستی در برخورد با بیماران فرضی داشتند. ۳۵۲ نفر (۴۴٪) شرکت کنندگان آگاهی ضعیف و ۴۴۸ نفر (۵۶٪) آگاهی متوسطی از راه های انتقال ویروس داشتند و موردی از آگاهی در سطح خوب وجود نداشت. بین جنس، سن و میزان آگاهی ارتباط آماری معنی داری دیده نشد. بیشترین میزان آگاهی متوسط در دانش آموزان رشته علوم تجربی بود. در بررسی ارتباط بین میزان آگاهی با منابع مورد استفاده، تنها تلویزیون ارتباط معنی داری با آگاهی نشان داد ($p = 0.001$).

نتیجه گیری: مطالعه حاضر بر ضرورت توجه متولیان سلامت به امر آموزش با استفاده بهینه از تلویزیون تاکید دارد. فیلم و عکس، معلمان و روحانیون، رادیو، کتاب و جزوه جایگاه مؤثری در ایفای نقش معرف در مورد ایدز نداشتند.

واژه های کلیدی: ایدز، آگاهی و نگرش، رسانه ها، دانش آموزان

مقدمه

سندرم نقص ایمنی اکتسابی وارد دهه سوم ظهور خود شده و به یک بیماری پاندمیک و تهدید کننده تمام جمعیت دنیا مبدل گردیده است. عامل این بیماری ویروس HIV^۱ یا ویروس نقص ایمنی انسان تمام دستگاه‌های بدن را گرفتار ساخته و حتی بر قوای عقلانی و روابط اجتماعی افراد مبتلا تاثیر می‌گذارد [۱]. گزارش اخیر UNAIDS/WHO حکایت از ابتلای ۴۰ میلیون زن، مرد و کودک به ویروس HIV دارد. بر همین اساس در سال ۲۰۰۵ میلادی این بیماری ۳/۱ میلیون نفر را به کام مرگ کشانده. در هر دقیقه ۱۰ نفر به ویروس آن آلوده شده و شش نفر به دلیل ایدز جان خود را از دست داده اند [۲]. برخلاف تصور اولیه که این بیماری مختص همجنس‌بازان، معتادان تزریقی و منحصر به کشورهای خاص فرض می‌شد امروزه مشخص شده است که ایدز هیچ مرز، جنس و سنی را نمی‌شناسد [۳].

پاندمی ایدز از نقطه نظر اقتصادی، اجتماعی نیز تاثیرات بسیار مهم و مخربی داشته و به خصوص در بعضی کشورهای صحرای آفریقا با فروپاشی ساختار خانواده و اجتماع، باعث افت واضح تولید و کاهش بارز میزان امید به زندگی شده است [۴].

اپیدمیولوژی ایدز به دلیل عدم امکان درمان واقعی بیماران و فقدان واکسن موثر، مشابه بیماری‌های غیر واگیر بوده و مثل بسیاری از بیماری‌های غیر واگیر رفتار، عادات و روابط فرهنگی نقش اساسی در پیشگیری از آن بازی می‌کند [۵].

با توجه به محدودیت‌های موجود در زمینه آموزش راه‌های انتقال و روش‌های پیشگیری از ایدز که از موانع و مشکلات فرهنگی مربوط به بیماری است، مطالعه حاضر با هدف شناسایی منابع مورد علاقه و استفاده مشتریان کسب آگاهی از ایدز و ارزیابی آگاهی و نگرش ایشان در مورد آن انجام شده تا دستگاه‌های ذیربط را در تامین منابع مورد توجه گروه‌های هدف یاری نماید.

روش کار

این مطالعه توصیفی - مقطعی در ۸۰۰ نفر از دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع دبیرستان شهرستان اردبیل در سال ۱۳۸۱ انجام شد. حجم نمونه با توجه به میزان وقت، بودجه، توان مجری و تعداد دانش‌آموزان سطوح متوسطه در شهر ۸۰۰ نفر محاسبه شد. پس از انتخاب تصادفی نمونه‌ها که به صورت خوشه‌ای در سطح دبیرستان‌های شهر اردبیل صورت گرفت. نمونه‌هایی از هر دو جنس انتخاب و پرسش‌نامه‌هایی که برای گردآوری اطلاعات تنظیم شده بود توسط واحدهای پژوهشی تکمیل گردید. برای طراحی پرسش‌نامه از متخصصین عفونی و پرسش‌نامه‌های مشابه استفاده شد. پایایی پرسش‌نامه با انجام یک پیش‌آزمون بر روی ۳۰ نفر از دانش‌آموزان و استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۲ به دست آمد. پرسش‌نامه حاوی چهار گروه سوال شامل اطلاعات دموگرافیک، منابع مورد استفاده در زمینه ایدز و میزان استفاده از هر یک از منابع، آگاهی و نگرش شرکت‌کنندگان در مورد بیماری ایدز بود. نمره آگاهی بر اساس ۱۷ سوال پرسیده شده در مورد راه‌های انتقال بیماری و روش‌های پیشگیری مطرح شده ارزیابی شد. نمره صفر تا شش آگاهی ضعیف، نمره ۷ تا ۱۲ آگاهی متوسط و نمره ۱۳ تا ۱۷ آگاهی خوب توصیف شد. پرسش‌نامه‌ها بدون قید نام و یا نام خانوادگی شرکت‌کنندگان جمع‌آوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. داده‌ها با استفاده از نرم افزار آماری SPSS و با استفاده از آمار توصیفی ساده و آزمون مجذور کای تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها

از ۸۰۰ دانش‌آموز ۳۷۸ نفر (۴۷/۲٪) دختر و بقیه پسر بودند. ۲۸/۵٪ آنان در رشته علوم تجربی، ۲۷/۳٪ در شاخه فنی و حرفه‌ای، ۲۳/۱٪ در رشته ریاضی فیزیک، ۱۰/۸٪ در رشته کار و دانش و ۱۰/۴٪ در رشته علوم انسانی تحصیل می‌کردند.

¹ Human Immunodeficiency Virus

بیماری ۶۴/۳٪ بود. ۵۷/۳٪ افراد نیز از غیر قابل درمان بودن بیماری آگاهی داشتند.

در مورد نگرش افراد مورد مطالعه ۴۴/۸٪ افراد بیماری را خطری جدی برای جامعه دانسته، اما تنها ۴۶/۳٪ نگرش درستی در برخورد با بیماران فرضی داشتند و فقط ۴۶/۶٪ بهترین راه مبارزه را پیشگیری می دانستند.

۵۴/۳٪ افراد با انجام داوطلبانه آزمون HIV و ۸۲/۶۵٪ با آموزش راه های پیشگیری از انتقال بیماری در سطح دبیرستان موافق بودند.

۳۸۲ نفر (۴۴٪) شرکت کنندگان آگاهی ضعیف و ۴۴۸ نفر (۵۶٪) آگاهی متوسط از راه های انتقال بیماری داشتند و آگاهی در سطح خوب وجود نداشت. بین جنس، سن و میزان آگاهی ارتباط آماری معنی داری دیده نشد. بیشترین میزان آگاهی متوسط در دانش آموزان رشته علوم تجربی بود که ۱۴۳ نفر (۶۳٪) آنان دارای نمره آگاهی متوسط و ۷۵ نفر (۳۳٪) دارای نمره آگاهی ضعیف بودند. رشته های فنی حرفه ای، کار دانش، علوم انسانی و رشته ریاضی فیزیک در رتبه های بعدی قرار داشتند. آگاهی در رشته تجربی با استفاده از تلویزیون به عنوان منبع اطلاع رسانی رابطه آماری معنی دار داشت ($p=0/001$). تفاوت معنی داری در میزان آگاهی کسب شده از منابع مورد محاوره، مشاوره یا مطالعه به دست نیامد.

بحث

در مطالعه حاضر مشخص گردید که تلویزیون نقشی اساسی و کلیدی در زمینه اطلاع رسانی برای دانش آموزان دارد و با توجه به تماشای حداقل دو ساعت تلویزیون در ۷۸/۶٪ دانش آموزان که ۷۷/۱۸٪ از آن به هنگام شب و در زمان ساعات پخش سریال ها است، ارایه برنامه های آموزشی در مورد ایدز در ساعات فوق می تواند در افزایش میزان آگاهی دانش آموزان مفید واقع گردد.

در مطالعه ای که بر روی ۴۶۴۱ نفر از دانش آموزان تهرانی صورت گرفت رادیو و تلویزیون رایج ترین منابع کسب آگاهی معرفی شدند، اما این منابع در

۷۸/۶٪ دانش آموزان روزانه بیش از دو ساعت تلویزیون تماشا می کردند که در ۷۷/۸٪ موارد به هنگام شب بود. در حالی که تنها ۳۹/۳٪ از آنها به رادیو (کمتر از یک ساعت در روز) گوش می دادند که زمان آن به صورت نامرتب و اغلب به صورت گذرا در بیرون از خانه، تاکسی، فروشگاه یا خیابان بود. ۴۰/۹٪ افراد ارتباطی با رادیو نداشتند. در مورد استفاده از روزنامه ۹۰/۷٪ افراد به صورت نامنظم روزنامه می خواندند. ۹/۳٪ افراد روزنامه نمی خواندند، ۵۵٪ دانش آموزان کتاب های غیر درسی و ۶۲٪ روزنامه یا مجله را به صورت نامرتب مطالعه می کردند. ۳۳۷ نفر (۸۹٪) از دختران در مقایسه با ۳۰۷ نفر پسران (۶۷٪) از تلویزیون استفاده می کردند که این تفاوت از نظر آماری معنی دار بود ($p<0/001$). از نظر منابع آموزشی در مورد ایدز برای دانش آموزان از میان موارد ذکر شده، تلویزیون با ۸۴/۵٪، روزنامه و مجلات با ۵۱/۴٪، جزوه و کتاب با ۴۹/۶٪، و رادیو با ۳/۶٪ قرار داشتند. در میان فرم های ارایه اطلاعات در تلویزیون فرم سخنرانی با ۳۲/۱٪، فیلم با ۱۴/۹٪ و مجموعه ای از سایر روش ها و اخبار ۵۳٪ فرم تامین منابع را تشکیل می دادند.

از پیام های آموزشی بصری مانند پوستر و پمفلت و عکس، پوستر با ۷۳٪ بیشترین سهم را داشت. پمفلت با ۱۲٪ و عکس با ۸٪ در رتبه های بعدی قرار داشتند و بهترین نواحی برای رویت پوستر مدرسه با ۲۷/۸٪، بیمارستان و مراکز بهداشتی با ۱۸/۳٪، مطب پزشک با ۱۰/۴٪، معابر عمومی با ۹/۶٪ و مساجد با ۴/۴٪ و مجموعه ای از آنها با ۲۸/۴٪ بود.

کارکنان بهداشتی با ۱۷/۷٪، معلمین با ۱۰/۲٪، دوستان با ۹/۵٪، روحانیون با ۸/۶٪، اعضای خانواده با ۸٪، بستگان با ۵/۶٪ و مجموعه ای از افراد فوق توام با سایر منابع قابل مصاحبه ۴۱/۳٪ منابع ارایه آگاهی را به خود اختصاص می دادند.

در مورد سوالات آگاهی و نگرش ۷۴/۶٪ افراد مورد مطالعه، عامل بیماری را ویروسی ذکر نموده و ۸۹/۶٪ به مسری بودن آن اشراف داشتند. میانگین پاسخ های درست به ۱۷ سؤال مطرح شده در مورد راه های انتقال

طی تحصیل مطالبی در مورد تنظیم خانواده و بیماری های منتقله از راه تماس جنسی و ایدز بیاموزند تاکید داشتند [۱۳].

شجاعی زاده برای مقایسه تاثیر روش های مستقیم و غیر مستقیم آموزش بهداشت بر آگاهی و نگرش دانشجویان پسر به ایدز در دانشگاه پیام نور سقز منابع کسب اطلاع را به ترتیب اولویت تلویزیون، رادیو و روزنامه دانست که در آن میزان دسترسی کمتر به تلویزیون و پایین بودن میزان سواد در جامعه، هردو با استفاده بیشتر از رادیو همراهی داشتند [۱۴].

لاگارد^۶ و همکاران مهم ترین منابع کسب آگاهی از ایدز در مردان و زنان را به ترتیب رادیو با ۶۱٪ و کارکنان مراکز خدمات بهداشتی با ۵۲٪ ذکر نمود و تلویزیون تنها برای ۴۲٪ مردان و ۳۳٪ زنان به عنوان منبع اولیه معرفی شد. نتیجه مطالعه حکایت از آن داشت که انتخاب منابع ارایه اطلاعات ممکن است در دو جنس متفاوت باشد [۱۵].

در مطالعه کابالرو^۷ و همکاران تلویزیون و بعد از آن مصاحبه با معلمین، والدین و همسالان در صدر عوامل مطرح برای ارایه اطلاعات قرار داشتند، اما تنها منبعی که استفاده از آن رابطه مثبتی با میزان آگاهی داشت، روزنامه بود [۱۶].

ولفرز^۸ نیز در تایید همین یافته ها نشان داد، اکثر رسانه ها در شناسایی HIV و ایدز به عنوان یک عامل ترسناک مفید بوده و در دادن آگاهی های عمیق توفیق چندانی نداشته اند [۱۷].

در یک بررسی بر روی زنان و مردان ازدواج کرده مشخص شد هر چه منابع کسب آگاهی از ایدز متعدد باشد میزان آگاهی بالاتر است و کسب اطلاعات از خواندنی ها مثل مجله و روزنامه با صحت بیشتری همراهی دارد [۱۸].

در مطالعه ای در مورد منابع مورد استفاده برای ایدز در میان دانش آموزان، اطلاعات کسب شده از پرسنل بهداشتی را در مقایسه با اطلاعات به دست

ایجاد باور، حایز رتبه اول نبودند. صحت اطلاعات کسب شده با کسب اطلاع از طریق مجلات و روزنامه ها مرتبط بود [۶].

بررسی عبدی و همکاران در دانش آموزان دبیرستان همدان نشان داد که ۶۷/۷٪ دانش آموزان تلویزیون و رادیو را به عنوان مهمترین منبع کسب اطلاعات می شناسند به دنبال آن مطبوعات و کتب درسی با ۱۴/۷٪ و خانواده با ۴/۶٪ قرار داشتند [۷].

در مطالعه کریمی که در ۱۸۵۰ نفر از دانش آموزان دوره متوسطه یزد انجام شد وسایل ارتباط جمعی نظیر تلویزیون، رادیو و مطبوعات با ۴۹/۵٪ در مقایسه با کتاب های درسی و مقالات با ۷/۵٪ منابع مورد استفاده برای ایدز بودند [۸].

در مطالعه آیرانچی^۱ بر روی ۱۰۴۸ نفر، برای اکثریت مردم رسانه های گروهی (تلویزیون با ۶۸/۹٪، روزنامه ها با ۴۷/۶٪ و مجلات با ۲۳/۶٪) مهم ترین منابع تامین اطلاعات بودند و به دنبال آن دوستان مدرسه با ۱۹٪ قرار داشتند [۹].

ساواسر^۲ نیز از بررسی ۷۰۵ دانش آموز دبیرستانی ترک نتیجه گرفت که رسانه های ارتباط جمعی رایج ترین منبع ارایه اطلاعات بوده و نقشی فعال تر از همسالان، کتابها، والدین و معلمین دارند [۱۰].

آلیما^۳ و همکاران رابطه میزان آگاهی با افزایش دسترسی به رادیو و تلویزیون را نشان داد [۱۱]. در مطالعه باتاچاریا^۴ و همکاران تلویزیون رایج ترین منبع کسب اطلاعات معرفی شد ولی از نظر تاثیر، برنامه های آموزشی مدارس موثرترین برنامه ارزیابی گردید [۱۲].

چن شنگ^۵ و همکاران آگاهی های مربوط به ایدز را در ۷۰۵۳ نفر از مردان و زنان شهری و روستایی ۱۵ تا ۴۹ ساله چینی بررسی نمودند و معلوم شد اکثریت افراد مورد مطالعه اطلاعات را از تلویزیون کسب نموده اند. در این مطالعه مردم بر اینکه دانش آموزان باید در

¹ Ayranci

² Savaser

³ Alima

⁴ Bhattacharya

⁵ Chen Sheng

⁶ Lagarde

⁷ Caballero

⁸ Wolfers

گنجاندن مطالب مربوط به بیماری ایدز و راه های انتقال ایدز در کتب درسی دبیرستان جهت بالا بردن سطح آگاهی دانش آموزان، استفاده از معلمین به عنوان عاملی برای افزایش آگاهی دانش آموزان، استفاده بهینه از پوسترهای آموزشی، استفاده از سایر منابع و امکانات آموزشی کشور مانند روحانیون و واعظین جهت آموزش جوانان و سایر اقشار جامعه در زمینه ایدز و ایجاد انگیزه در جهت کسب اطلاعات لازم با معرفی عوارض خطیر و غیر قابل حیران بیماری، از مواردی به شمار می آیند که هنوز استفاده جدی از پتانسیل آنها در راستای آموزش و اطلاع رسانی به عمل نیامده است.

تشکر و قدر دانی

این طرح با مساعدت معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل انجام شده است. بدین وسیله از زحمات کلیه واحدهای معاونت مذکور در طی انجام طرح صمیمانه قدر دانی و تشکر می گردد.

آمده از دوستان، معلمین دارای بیشترین باور معرفی نمود [۱۹].

یک بررسی در دانش آموزان دبیرستانی زیمبابوه نشان داد، همکلاسیان در ۲۰ تا ۳۰ درصد موارد اولین منبع کسب اطلاعات بوده اما اشخاص صاحب نظر مثل کارکنان خدمات بهداشتی، والدین، معلمین و کشیش ها چندان مورد اقبال قرار نمی گیرند. پزشکان به عنوان مهمترین مرجع مورد نظر برای دریافت اطلاعات مطرح هستند و روزنامه ها با ۴۹٪ در مقام اول ارایه اطلاعات قرار دارند و به دنبال آن تلویزیون، رادیو و مجله ها جای گرفته اند. دختران برای کسب اطلاعات بیشتر به رادیو و همکلاسیان متمایل بوده و پسران اغلب به مجلات و روزنامه ها علاقه مندند، ولی از نظر دقت در ارایه اطلاعات، مجلات در رتبه اول قرار دارند. از نکات قابل توجه این مطالعه ضعف قابل توجه والدین، کتاب ها و پرستاران به عنوان منابعی برای ارایه اطلاعات در مورد ایدز بود [۲۰].

نتیجه گیری

در مطالعه حاضر از نظر محتوای آموزشی مورد استفاده برای ایدز تلویزیون با ۸۴/۵٪ مهم ترین منبع ارایه اطلاعات معرفی شده است.

References

- 1- Deshpande AK, Patnaik MM. Nonopportunistic neurologic manifestations of the human immunodeficiency virus: an Indian study. *Med GenMed*. 2005 Oct; 7(4):2.
- 2- UNAIDS/WHO AIDS Epidemic Update: December 2005. Available from http://www.unaids.org/epi/2005/doc/report_pdf.asp
- 3- Oni AA. Education: an antidote for the spread of HIV/AIDS. *J Assoc Nurses AIDS Care*. 2005 Mar-Apr; 16(2):40-8.
- 4- Walker N, Grassly NC, Garnett GP, Stanechi KA, Ghys PD. Estimating the global burden of HIV/AIDS: what do we really know about the HIV pandemic? *Lancet*. 2004 Jun; 363(9427): 2180-5.
- 5- Khalsa JH, Francis H, Mazin R. Bloodborne and sexually transmitted infections in drug abusers in the United States, Latin America, the Caribbean, and Spain. *Clin Infect Dis*. 2003 Dec; 37 (Suppl5): S331-7.
- 6- Tavooosi A, Zaferani A, Enzevaei A, Tajik P, Ahmadinezhad ZO. Knowledge and attitude towards HIV/AIDS among Iranian students. *BMC Public Health*. 2004 May; 4:17.
- ۷- عبدی جلال، شجاعی زاده داوود، اعظم عزیز کمال. باطنی عزیز ا... بررسی میزان آگاهی و نگرش دانش آموزان دبیرستان های پسرانه شهر همدان در زمینه بیماری ایدز، مجله پژوهشی در علوم بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی همدان، سال پنجم، شماره اول، بهار و تابستان ۱۳۸۴، صفحات ۲۶ تا ۳۴.

۸- کریمی مهران. آگاهی و نگرش دانش آموزان دوره متوسطه شهر یزد نسبت به بیماری ایدز در سال تحصیلی ۷۸-۱۳۷۷. مجله دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد، سال هشتم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۷۹، صفحات ۵ تا ۱۰.

9- Ayranci U. AIDS knowledge and attitudes in a Turkish population: an epidemiological study. BMC Public Health. 2005 Sep; 5: 95.

10- Savaser S. Knowledge and attitudes of high school students about AIDS: a Turkish perspective. Public Health Nurs. 2003 Jan-Feb; 20(1): 71-9.

11- Alima N, Jingu M, Kusaka N, Nzila N. Impact of media on AIDS knowledge reported condom use in a cohort of employees and their spouses. Int conf AIDS. 1994 Aug; 10: 363.

12- Bhattacharya G, Cleland C, Holland S. Knowledge about HIV/AIDS, the perceived risks of infection and sources of information of Asian-Indian adolescents born in the USA. AIDS Care. 2000 Apr; 12(2):203-9.

13- Li CS, Kun ZS, Xia ML, Zhang YS. HIV/AIDS in China: Survey provides Guidelines Improving Awareness. Asia Pacific Population Policy. 2002 Jul; 62: 1-4.

۱۴- شجاعی زاده داوود. بررسی و مقایسه تاثیر روش های مستقیم و غیرمستقیم آموزش بهداشت بر آگاهی و نگرش دانشجویان پسر دانشگاه پیام نور در مرکز سقز در زمینه ایدز. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، سال ۱۳۷۲.

15- Lagarde E, Pison G, Enel C. Risk behaviors and AIDS knowledge in a rural community of Senegal: relationship with sources of AIDS information. Int J Epidemiol. 1998 Oct; 27(5):890-6.

16- Caballero Hoyos R, Villasenor Sierra A, San Martin AH. Sources of information and their relationship to the degree of knowledge about AIDS in Mexican adolescents. Rev Saude Publica. 1997 Aug; 31(4):351-9.

17- Wolffers I. Culture, media, and HIV/AIDS in Asia. Lancet. 1997 Jun; 349: (9044): 52-4.

18- Khan MMH, Kabir M, Mitsuru M. Impact of various sources of AIDS information among ever married men and women in Bangladesh. J of Health & Population in Dev Countries. 2004 Mar; 1-12.

19- Rich JA, Holmes MD, Hodges DM. Preferred sources of AIDS information, risk perceptions, and risk behaviors among inner-city community college students. J Natl Med Assoc. 1996 Feb; 88(2): 87-93.

20- Ndlovu RJ, Sihlangu RH. Preferred sources of information on AIDS among high school students from selected schools in Zimbabwe. J Adv Nurs. 1992 Apr; 17(4):507-13.